

Een meisje dat je belt van Tanguy Viel

verwijzingen: Vleugels 2023

Onderstaande tekst is geschreven door Dirk Walter, voormalig leraar Duits, adviseur en voorzitter van de onderwijsraad voor het vak Duits in de deelstaat Saarland. 2019 heeft hij voor het eerst een podcast geschreven over een boek dat genomineerd was voor de Euregio Literatuurprijs voor Scholieren. Vanwege de positieve reacties heeft hij nu alle zes de genomineerde romans voor zijn rekening genomen. Hieronder geeft hij ideeën en suggesties voor het bespreken van de boeken met de leerlingen.

Geachte collega's,

Onze tweede roman betreft **Tanguy Viel: *Een meisje dat je belt***.

Ook dit 133 pagina's tellende boek is ongetwijfeld goed leesbaar, te meer daar het qua psychologische dynamiek mijns inziens in niets onderdoet voor *Hitte* van Jestin.

Als we er daarom ook in dit geval van uit kunnen gaan dat de tekst door de leerlingen gelezen is, kan de groep zich meteen richten op de kwaliteit van de door de schrijver gekozen aanpak. Duidelijk positief is de buitengewone rijkdom aan beelden – metaforen en vergelijkingen. Wat opvalt is het frequente gebruik van 'zoals' en 'alsof'. Ze maken de onderlinge verhoudingen van de protagonisten en hun psychologische afhankelijkheden, acties en complicaties heel aanschouwelijk. Hier slechts twee van de mogelijke voorbeelden:

- De benadering van Laura door Le Bars wordt als volgt beschreven:

*(...) in die een voor een voortkruipende seconden leek hij een seismograaf op zak te hebben om de trillingen te meten die ze afgaf, terwijl hij zachtjes, heel zachtjes in de buurt kwam van het epicentrum zoals je het binnenkort moest noemen – met dien verstande dat de aardbeving nog niet had plaatsgevonden, alleen nog maar het onzichtbaar bewegen van platen die onder elkaar door schoven en over een soort magma gleden waarvan de enige drijvende kracht zijn lust was.
(p. 29-30)*

- Bellec, de eigenaar van de bar annex burgemeester Le Bars worden gekarakteriseerd als

Twee spinnen waarvan de webben al zo lang met elkaar verweven waren dat de spinnen zelf niet meer herkennen uit wiens spinklier de draad die de webben bijeenhield afkomstig was... (p. 37)

Minder veeleisend, want alles is heel duidelijk, vind ik daarentegen de **verdeling van de sympathieën** in de roman. Het slechtst komt de machtsbeluste Le Bars er vanaf, gevolgd door zijn van hem afhankelijke maat Franck Bellec. Tegenpolen zijn de slachtoffers Max Le Corre, voormalig bokskampioen en nu de chauffeur van Le Bars, en zijn dochter Laura, de hoofdpersoon van het boek.

Wat betreft Le Bars, vallen meteen een aantal typische formuleringen op, zoals:

...dat het, sinds hij verkozen was, zijn taak was 'de mensen' te leren kennen, van ze te houden, ze te laten geloven dat hij van ze hield, tenzij, ja, dat kon ook nog, hij vooral hield van zichzelf-die-van-ze-hield. (p. 18)

Of nog karakteristieker voor hem:

... dat soort vrij kille waardigheid van iemand die, zoveel is zeker, geen enkele last heeft van zijn geweten. (p. 37)

Deze twee citaten zijn **verhaaltechnisch nogal verschillend**, want tussen *dat kon ook nog* en *zoveel is zeker* ligt zowel de afstand van de speculatieve kijk op de dingen van buitenaf als het perspectief van de alwetende verteller.

Die verteller is een niet nader gedefinieerde 'ik', die zich weliswaar maar een paar keer als zodanig te kennen geeft, maar dan om te laten zien **hoe onzeker het is wat er allemaal gebeurt**. Ik citeer drie voorbeelden:

- (...) want ik zou niet kunnen zeggen wie van de twee, Max of Laura, die belangrijke reden vormt voor dit verhaal (...) (p. 11)
- En voor zover ik meen te weten was Maxime Le Corre op dat punt een gewillige klant (...) (p. 12)
- Ik weet niet wat ze op dat moment zei of dacht maar ik kan me haar verbijstering voorstellen (...) (p. 99)

Dat is des te verbazingwekkender omdat **op andere momenten** sprake is van een **alwetende verteller**, die in de huid van de meeste personen weet te kruipen,

- van Laura's vader Max Le Corre (*Maar dat was niet het geval. Hij stelde zich niets voor. p. 66*)
- of van Franck Bellec, de eigenaar van de bar (*Goed, maar daar komt ze niet voor, bedacht Franck... p. 48*)

- of van Le Bars (*Toen hij ophing verfoeide hij een ogenblik zichzelf, niet omdat hij zich ineens schuldig voelde maar omdat het hem bepaald aan klasse en strategie had ontbroken... p. 106*)
- of van Laura zelf (*In zekere zin was dat ook wat ze deed, Laura... vertwijfeld of ze haar ogen moest sluiten of juist moest laten volblazen met natte wind... p. 60*).

Ik heb voor dit gebrek aan eenheid geen logische verklaring kunnen vinden. Aan de ene kant blijven sommige dingen (schijnbaar) onduidelijk, terwijl andere dingen heel realistisch overkomen. Ik betwijfel of de leerlingen zo iets registreren, omdat het psychologische machtsspel van Le Bars en Laura's reactie daarop (in combinatie met de suggestieve beelden) zulke onduidelijkheden nogal aan het oog onttrekken.

De kern van het verhaal, waarin het gaat om de seksuele macht van de burgemeester en latere minister over Laura, wordt beschreven vanuit het perspectief van het slachtoffer: Laura als de willige vrouw in de ban van de cynische politicus en machtswellusteling.

Net als bij Léo in Jestins *Hitte* kunnen we ons ook in dit geval **afvragen hoe het gedrag van de protagonisten verklaarbaar is**. Waarom gehoorzaamt Laura? Waarom niet slechts één keer, maar steeds weer? Waarom doet ze dan toch aangifte tegen Le Bars, en op welk moment doet ze dat?

Een verklaring is ongetwijfeld dat Laura **een sterke neiging** heeft zich te onderwerpen. Dat blijkt al in de **titel** van de roman, die letterlijk is overgenomen uit het Frans. Laura Le Corre zegt het ook zelf als ze door een politieagent wordt verhoord. Als hij doorvraagt, licht ze toe: *Ja, zeg je dat niet zo? Callgirl? (p. 8)*

Omdat het gaat om haar beroep op het moment dat ze voor het eerst kennismakt met de burgemeester, klinkt het alsof ze die aanduiding als slecht alternatief niet kon gebruiken. Waarom doet ze dat dan toch? Heeft ze al ervaring in die richting voordat Le Bars voor zijn hulp bij het zoeken van een woning en een baan een seksuele 'beloning' eist? Ze deed zich tegenover hem voor als studente. En als de aantekeningen makende agent nog een keer vraagt: *Dus u hebt gelogen?* antwoordt ze met de vage, onvolledige zin: *Hoezo ... zou u het dan normaal hebben gevonden om hem te zeggen dat...? (p. 18)* Wat had ze anders moeten zeggen? Op aandringen van de agent licht ze dan een tipje van de sluier op: *Ik werkte in de mode. (p. 19)*

Deze modebranche blijkt een opstapje richting erotische foto's – schaars gekleed of zelfs ongekleed. Haar lingeriefoto's waren *al snel blikvangers van alle posters op alle muren van de stad en op de grote busreclames* (p. 21). Anderzijds:

Ze heeft er tegen de agenten niet verder over uitgeweid, (...) en ze keek er wel voor uit om te zeggen dat ze die soms had moeten uitdoen, de lingerie, en nog wulpsers had moeten poseren, winstgevender ook, voor van die magazines die je bij de krantenboer boven in de rekken vindt. (p. 21)

Zelfs als de agenten daar niet van op de hoogte waren, zullen ze toch vermoeden dat Laura niet het onschuldige meisje van het platteland is dat niet weet wat haar overkomt. Eigenlijk zou ze na vier jaar in de 'modebranche' moeten weten wat voor vlees ze met Le Bars in de kuip heeft. Ze heeft al in een bar gewerkt (p. 34), en zou ze dan nog niet weten wat er van haar wordt verwacht als de burgemeester haar ook een baantje in het casino van Bellec bezorgt? En had ze tenminste na de eerste keer dat ze laten we zeggen 'verleid' is niet toch iets van verzet moeten laten zien? Want de schrijver schildert hoe ze, in de hoop dat de zee de schaamte van haar ziel spoelt, na de eerste keer met de burgemeester lichtelijk ontredderd naar het strand gaat. Meer dan twee pagina's wordt – opnieuw heel plastisch – haar gewetensprobleem geschilderd. Ze reflecteert daarover op een uitgesproken poëtische manier, waar we ons alleen over kunnen verbazen.

Maar voorlopig had ze alleen de indruk dat alle uit het ruisende schuim rijzende godinnen van de diepzee hadden besloten om tegen haar te praten, of niet te praten maar te oreren zoals ze dat goed kunnen bij het becommentariëren van de handeling. En het was alsof een antiek koorleider in een hoekje van de avond was neergestreken, alsof rondom haar een vergadering van vijftig waternimfen reciteerde: O, Laura, wat heb je gedaan? Wat heb je gedaan? (p. 61)

Deze ongewone **poëtisering vanuit Laura's perspectief** wordt geëvenaard door andere **zeer gekozen formuleringen** die het verrassend maken dat Laura tot zulke uitspraken in staat is. Ze gebruikt ze om haar daden uit te leggen aan de politieagenten - of misschien niet...

Bijvoorbeeld:

En ik kan u alleen maar zeggen, vervolgde ze, dat het soms benauwende niet zozeer de paniek van het moment zelf is, als wel het beeld dat je opeens hebt van je eigen toekomst. (p. 56)

Of:

Ja, ging ze verder, toen ik zijn klamme handpalm op mijn hand voelde, was het alsof mijn eigen hand niet meer van mij was en hij alle levende energie in mij had weten te pakken (...) (p. 57)

En:

Misschien is het uw beroep om feiten te verzamelen, zei ze weer, misschien zelfs om er een samenhangend geheel van te bouwen, iets als een kaartenhuisje, maar ik zeg u, ik hoef maar wat dichterbij te komen, ik hoef maar heel lichtjes adem te halen en uw kaartenhuisje stort in. En weet u waarom? Omdat het mijn kaartenhuisje is, met mijn kaarten. (p. 63)

Deze woorden schenken geen duidelijkheid. In het gunstigste geval voel je als lezer hoe overweldigd ze is, iets wat niet helemaal bij haar type past.

Is het een soort stockholmsyndroom, zoals de schrijver ook vermoedt als het gaat om de verhouding tussen Max Le Corre en Le Bars (p. 12)? Dit begrip is ongetwijfeld een beetje te hoog gegrepen. Maar Max en Laura zijn inderdaad afhankelijk van de gunst van Le Bars en dat kan ook een psychologische band scheppen. Aan de andere kant: mocht Laura al de moed hebben in verzet te komen, dan moet ze er rekening mee houden dat ze haar appartement en haar baan kwijtraakt – zo zit Le Bars ongetwijfeld in elkaar. Van zijn kant is er duidelijk sprake van misbruik van iemands afhankelijkheid. Maar kunnen we nog steeds van afhankelijkheid spreken als Le Bars in het verre Parijs minister wordt? Veelzeggend is dat Laura niet goed weet waarom ze hem opnieuw wil ontmoeten.

(...) hoezeer ze zich ook inprentte dat ze er eerst en vooral heen ging voor haar vader, om ervoor te zorgen dat hij (Le Bars, DW) iets zou doen voor haar vader, het kwam steeds terug. En hoe dan ook: van sommige handelingen zullen we nooit de inktzwarte knoop van onze beweegreden ontwarren, echt niet. (p. 93)

Toch is die knoop wel te ontwarren. Want het ligt voor de hand dat Laura (ook al beseft ze dat niet helemaal) bij dat bezoek op zoek is naar zelfbevestiging en dat ze wil testen of de kersverse minister haar nog steeds erotisch aantrekkelijk vindt.

Natuurlijk wordt het een vernederende ontmoeting. De carrièrebepulste Le Bars wil alleen zijn kwakkie kwijt en is ook niet bereid om iets voor Max Le Corre te doen, die intussen zijn beslissende bokswedstrijd heeft verloren en in het ziekenhuis ligt. Le Bars uitspraak dat hij zich in dat geval zou compromitteren (p. 95), klinkt trouwens heel vreemd. Niemand zou hem iets kunnen verwijten als hij zijn vroegere medewerker in nood zou

helpen. Het kan zijn dat de schrijver de minister wil presenteren als een bijzonder laag sujet. Waarschijnlijk is dat uiteindelijk de reden dat Laura hem aangeeft (zie ook p. 98 e.v.). Een aangifte die juridisch waarschijnlijk lastig is (vgl. p. 102) voor iemand die zelf niet precies weet waarom ze iets doet.

Hoe het ook zij, mijn indruk was dat de roman ondanks alle diffuse situaties zo is opgebouwd dat het de bedoeling is dat wij als lezers ons een duidelijk oordeel vormen over het misbruik van de *ban* (dat is het sleutelwoord, zie p. 102), die uitgaat van dit type politicus dat geen scrupules met een kansloos slachtoffer heeft. Het is waarschijnlijk heel interessant om van de leerlingen te weten te komen of zij dat ook vinden, respectievelijk of ze de roman misschien op een andere manier hebben gelezen.

Ik heb tot nu toe geen aandacht besteed aan de **parallele handeling rond Max Le Corre**, Laura's vader. Ook als het om diens ontwikkeling en zijn lot gaat, kiest de auteur voor een empathische en met indrukwekkende beelden aanschouwelijk gemaakte beschrijving van de situatie:

...boksen op zijn leeftijd, of hoe hij dat ervoer, was als schaatsen over een bevroren meer wanneer de winter op zijn laatste benen loopt en ondanks zijn overwinningen liet hij zich niet bedotten door de flinterdunne laag ijs waarover hij zwierig bleef voortbewegen... (p. 15)

Als de door het gedrag van Le Bars vernederde Max tenslotte zijn alles beslissende comeback-wedstrijd verliest en wraak neemt op de cynische machtswellusteling (p. 129 e.v.), heeft hij de sympathie van de lezer.

Toch moeten we ons ook hier weer afvragen: was hij echt zo blind dat hij niet zag welke 'gunsten' de burgemeester van Laura wilde? Max reed hem immers vrijwel dagelijks naar het casino, waar Laura 'werkte' en woonde. Als H  l  ne, zijn voormalige geliefde en de zus van Bellec, hem daar ten slotte op aanspreekt (p. 70 e.v.), komt hij over als een volkomen na  f iemand. Het is een naïviteit die eigenlijk alleen maar de verdringing is van wat hij allang voelde. En ook dat de vader de andere kant opkijkt, is volgens mij een gesprek waard.

*Deze tekst is geschreven in het kader van de Euregio literatuurprijs voor scholieren 2023.
Tekst: Dirk Walter; vertaling: Gerrit Bussink*